VĨNH BIỆT NHÀ KHẢO CỔ HỌC: TS. LÊ ĐÌNH PHỤNG

TS. LÊ ĐÌNH PHỤNG
(1956 - 2025)

Vào lúc 23 giờ 30 phút ngày 19 tháng 12 năm 2025 (tức ngày 30 tháng Mười năm Ất Tỵ), tại Bệnh viện Hữu nghị Việt - Xô, Hà Nội, một trái tim, một nhân cách, một phong cách khoa học lớn của ngành khảo cổ học Việt Nam, TS. Lê Đình Phụng - nguyên Trưởng phòng Nghiên cứu Khảo cổ học Lịch sử, Viện Khảo cổ học, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam - đã trút hơi thở cuối cùng, hưởng thọ 70 tuổi, để lại niềm tiếc thương vô hạn của gia quyến, đồng nghiệp và các thế hệ học trò đã từng được ông dẫn dắt. Cả một khoảng trời khảo cổ học lịch sử Việt Nam, đặc biệt là khảo cổ học Champa ở miền Trung và Tây Nguyên, bỗng lặng đi vì thiếu vắng một con người đã dành trọn cuộc đời để lắng nghe tiếng nói của các phế tích.

TS. Lê Đình Phụng sinh ngày 15 tháng 6 năm 1956 tại thôn Linh Quy Đông, xã Kim Sơn, huyện Gia Lâm, thành phố Hà Nội. Năm 1974, ông thi đỗ vào Khoa Lịch sử, Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội. Năm 1979, tốt nghiệp loại giỏi, ông được phân công về Ủy ban Nhân dân huyện Thuận Thành, tỉnh Bắc Ninh, đến năm 1983, ông chính thức là thành viên của Viện Khảo cổ học - nơi ông gắn bó, cống hiến. Gần bốn mươi năm dưới mái nhà Viện Khảo cổ học, TS. Lê Đình Phụng lần lượt đảm nhiệm nhiều trọng trách quan trọng: Năm 1995, ông bảo vệ thành công luận án tiến sĩ với đề tài *Di tích văn hóa Champa ở Bình Định* - đặt nền móng cho toàn bộ hành trình khoa học về sau của ông. Năm 1998, ông được bổ nhiệm Phó Trưởng phòng; đến năm 2005, ông đảm đương cương vị Trưởng phòng Phòng Nghiên cứu Khảo cổ học Lịch sử cho đến khi nghỉ hưu. Dấu chân của nhà khảo cổ học Lê Đình Phụng in trên hầu khắp các miền của đất nước, nhưng dải đất miền Trung và Tây Nguyên là nơi ông gửi gắm toàn bộ tâm huyết của một đời làm nghề. Hơn ba thập kỷ chuyên tâm với văn hóa Champa, TS. Lê Đình Phụng được giới nghiên cứu trong và ngoài nước ghi nhận là một trong những chuyên gia đầu ngành về kiến trúc - điêu khắc Champa ở Việt Nam.

Di sản khoa học TS. Lê Đình Phụng để lại là một khối lượng đồ sộ, với trên một trăm bài nghiên cứu khoa học và xấp xỉ hơn mười đầu sách chuyên khảo, như: *Di tích văn hóa Champa ở Bình Định*; *Thánh địa Cát Tiên - huyền thoại và lịch sử*; *Lịch sử Lâm Ấp - Chămpa theo dấu các Vương triều*; *Kiến trúc Champa trong lịch sử*,… Ông còn là cây bút thường xuyên trên Tạp chí Khảo cổ học, Tạp chí Di sản Văn hóa, Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật và một số diễn đàn khoa học quốc tế. Bên cạnh công việc nghiên cứu, TS. Lê Đình Phụng là một người thầy tận tụy của các lớp học trò. Ở TS. Lê Đình Phụng, nhân cách và phong cách khoa học hòa quyện làm một. Đồng nghiệp quen thuộc với hình ảnh một nhà khoa học điềm đạm, kiệm lời ngoài đời nhưng sôi nổi, sâu sắc trên trang viết. Ông yêu nghề đến mức coi khảo cổ học không phải là khoa học về những gì đã mất, mà là khoa học về sự sống trong quá khứ. Ông thích đặt câu hỏi gợi mở hơn là áp đặt kết luận, thích bàn luận hơn là tranh cãi; với những bất đồng học thuật, ông thường ôn tồn đưa ra thêm dữ kiện để đồng nghiệp cùng suy xét. Chính lối ứng xử chừng mực, khiêm nhường đó đã giữ cho ông một vị thế được nể trọng ở cả những chủ đề tranh luận gay gắt nhất trong khảo cổ học Champa. Những cống hiến bền bỉ của TS. Lê Đình Phụng đối với ngành khảo cổ học và sự nghiệp bảo tồn di sản văn hóa đã được Đảng, Nhà nước ghi nhận qua nhiều phần thưởng cao quý. Nhưng phần thưởng quý giá nhất mà ông để lại chính là hệ thống tư liệu điền dã, bộ hồ sơ về hàng trăm di tích của văn hóa Champa. Sự ra đi của ông để lại một khoảng trống khó bù đắp trong đội ngũ nghiên cứu khảo cổ học Champa và khảo cổ học lịch sử Việt Nam - không chỉ về chuyên môn mà còn về một lối sống khoa học: điềm đạm, bền bỉ, khiêm nhường và đầy lòng nhân hậu.

Vĩnh biệt Ông, xin được cúi đầu bày tỏ niềm tiếc thương vô hạn, và ghi nhớ mãi hình ảnh nhà khảo cổ học Lê Đình Phụng lặng lẽ bên những phế tích Chăm rêu phong, kiên nhẫn lắng nghe tiếng nói từ trong lòng đất để truyền lại cho hậu thế. Những con đường nghiên cứu mà ông đã mở, những phế tích mà ông đã dựng lại trong tư liệu, sẽ còn tiếp tục soi đường cho các thế hệ khảo cổ kế tiếp - như một cách để ngành khảo cổ học Việt Nam đáp đền nhà khoa học ưu tú của mình.

Xin kính cẩn vĩnh biệt TS. Lê Đình Phụng!